

ЭНЧИСЭЛИ

Нам улуунун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омук баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирди норуот бэйэтин ураты майгынаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

● УЛУУС ДЬАҤАЛТАТЫГАР ●

Халаан уугуттан куттал суох буолуутугар улуус комиссията

Сааскы халаан уугуттан сэрэхтээх буолууга уонна суһал дьаһаллары ылыыга манньк састааптаах улуус-таары комиссияны тэрийэргэ:

- Ядрев А. Н.—улуус дьаһалтатын баһылыга, предс. солб.
- Максимов В. М.—улуус баһылыгы солб., предс. солб.
- Саввин Д. И.—суһал быһылааннарга улуус дьаһалтатын кыл. специалистна, чилиэн
- Сысолятин Г. П.—т/х управ-тын начальнига, ч.и.
- Попов М. С.—экология комитетын предс. чилиэн.
- Павлов М. М.—УИДьО начальнига, чилиэн.
- Федоров А. С.—ДРСУ начальнига, чилиэн.
- Григорьев В. В.—«Сахателеком» УП начальнига, чилиэн.
- Корнилов А. И.—УПО бырабылтан-тын предс. ч.и.
- Афанасьев В. П.—«Айан» ООО, чилиэн.
- Касьянов В. Г.—«Энчисэли» хаһыат редактора, ч.и.
- Гуляев В. Т.—РЭС начальнига, чилиэн.

Уу ылар бары нэһиликтэрин дьаһалталарын баһылыктара Соловьев М. Д. (Үөдэй), Алексеев В. Г. (Партизан), Протопопов И. С. (Нам), Кутаркин В. Г. (Граф Биеэрэгэ), Эверстов В. В. (2 Хомустаах), Ильина Е. П. (Арбын) нэһиликтэригэр халаан уугун утары охсуһар комиссиялары тэрийиэхтээхтэр. 1997 сыл муус устар 25 күнүгэр диэри халаан уугуттан сэрэхтээх буолууга ытыллыахтаах мероприятиелар былааннарын огороуохтаахтар уонна улуустаабы комиссияга түһэриэхтээхтэр.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениета (Сысолятин Г. П.) өрүс арымылартан тыа хаһаайыстыбатын материалнай ресурстарын уонна сүөһүнү, сылгыны сөптөөх көмүгэр таһаарары тэрийиэхтээх.

Маассабай информация средстволара (Касьянов В. Г., Кривошапки И. З.) нэһилиэнньэ ортоугар өйдөтүү үлэтин тэрийэр эбээһинэстээхтэр.

Бу дьаһал туолуутун хонтуруоллааһыны бэйэбэр хаалларынабын.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. Н. ЯДРЕЕВ.

Баһаартан куттал суох буолуутун месэчнига

Үүммүт сыл 3 ыйыгар 16 мөл. солк. тахсалаах ноочооттоох түөрт баһаар буолуутун түбэлтэтэ таһаарылына. Ааспыт сыл бу көмүгэр 6 мөл. солк. ноочооттоох 8 баһаар буолбута. Баһаар буолуутун биричиинэлэрэ, ырытан көрдөхтө, уоттан сэрэхтээх буолуу быһыта-майгыта олус уустук. Төһө да абыай баһаар буолтун үрдүнэн, материалнай хоромньу улахан. Норуот хаһаайыстыбатын объектарыгар баһаартан сэрэхтээх буолуу элементарнай ирдэбиллэрэ толоруллубаттар. Тэрилтэлэр уонна предприятиелар салайааччылары баһаартан сэрэхтээх буолуу ирдэбиллэрин толорууну сөптөөхтүк хонтуруоллаабаттар. Производственной объектарга уонна олоһор дьэһэлэргэ баһаардар буолбаттарын инниттэн маннькы дьаһаһабын.

1. 1997 сыл муус устар 15 күнүттэн ыам ыйын 15 күнүгэр диэри баһаартан сэрэхтээх буолуу месэчнигин биллэрэргэ.

2. Месэчнигы тэрийэн ытарга манньк састааптаах комиссияны тэрийэргэ:

Саввин Д. И.—суһал быһылааннарга кыл. специалист, предс.

Павлов А. Ю.—ОГПС—18 начальнигы э. т., предс. солб.

Протопопов И. С.—Нам селотун баһылыга.

Корякин Д. П.—олохтоох дьаһалталары кытта үлээх улуус дьаһалтатын отделын сөб.

3. Предприятиелар уонна тэрилтэлэр салайааччылары бас билди көрүнүттэн тутулууга суох объектары баһаартан сэрэхтээх буолууга туруктарын хонтуруолун күүһүрдүөхтээхтэр.

4. Олохтоох дьаһалталар баһылыктара бэйэлэрин территорияларыгар баһаартан сэрэхтээх буолууну хааччыыныга бары дьаһаллары ылыахтаахтар.

5. Бу дьаһал туолуутун хонтуруоллааһыны солбууааччыбар Максимов В. М. сүктэрэбин.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. Н. ЯДРЕЕВ.

КОЛОННАЛАР МАННЫК ХОТОЛДУБУУОХТАРА

Саас уонна үлэ бырааһынныгы—ыам ыйын 1 күнүгө дьон-сэргэ бөлөхтөөн тахсыларын—демонстрацияларын уонна митингэрин бэрээдэгэ.

Сабаланыта: күнүс 11 чаастан. Буолар мизэтэ: М. К. Аммосов аатынан болуоссат КОЛОННАЛАР БЭРЭЭДЭКТЭРЭ

Бастакы—оҕо тэрилтэлэрин коллективтара (оҕолор, төрөппүттэр уонна нитээччилэр) сал. Макарова М. Г.

Иккис—2 №-дээх орто оскуола, начальнай оскуола, оҕо түөлбөтүн, ыччат үөрэҕиритин киинин үөрэнээччилэрэ, үлэһиттэрэ. Сал. Москвитин Н. Н.

Үһүс—гимназия, 1 №-дээх орто оскуола үөрэнээччилэрэ, үлэһиттэрэ. Сал. Попов В. Н.

Төрдүс—Намнаабы педучилище студэннара, үлэһиттэрэ. Сал. Иванов В. П.

Бэһис—сэри, тыыл, үлэ, Чурапчы көһүүтүн ветераннарын бөлөбө. Сал. Петрова М. В.

Алтыс—улуустаабы «Холбос» тэрилтэтин, үүт сыабын коллективтара. Сал. Корнилов А. И.

Сэттис—«Сельхозтехника» АО, «Быйан» АО, «Агропромснаб» АО, Лесхоз, ДОК, «Айан» МП, ДРСУ коллективтара. Сал. Румянцев М. И.

Ахсыс—киин балыһа, СЭС, тубдиспансер, аптека коллективтара. Сал. Макаров В. В.

Тохсус—коммунальнай хаһаайыстыба холбоһуга, Быт-

комбинат, «Техкоммунэнерго» коллективтара. Сал. Самсонов Л. А.

Онус—налог инспекцията, Госстрах, бары бааннар, Лесопункт, кырылыыр завод, пенсионнай управление, казначейство федеральной фондатын коллективтара. Сал. Гуляева И. Н.

Уон биирис—УПК, охотобщество, военкомат, ОСТО, коллективтара. Сал. Евсева С. Д.

Уон иккис—бары газовой хаһаайыстыбалар коллективтара. Сал. Шапошников Р. М.

Уон үһүс—редакция, «Нам» ТРК, типография, ТХУ, культура тэрилтэлэрэ, дьаһалталар коллективтара. Сал. Лукин И. Г.

Хос быһаарылар:

Лоп курдук 11 чаастан сабалаан 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13 бөлөхтөр Ленин аатынан уулуссага түмүллэн, мустан Советской уулуссанаан, оттон 7, 9, 11, 12 бөлөхтөр Чернышевской уулуссанаан түмүллэн Советской уулуссанаан М. К. Аммосов болуоссатынан 11 ч. 30 м. киин трибуна иннигэр хаамсан аһаллар.

Бөлөхтөр анал символлаах, бэлиэлээх, бырааһыннык кизэргитиллэрдээх (лозуннар, плакаттар, сибэки дьөрбөлөрө, флажоктар, салгын шардара о. д. а.) буолуохтаахтар.

Бөлөхтөр салайааччылары сыйнарыллыбыт тэрилтэлэр салайааччылары кытта эрдэ сибээстэһэн үлэһиттэр активнай кыттыларын, дьон-сэргэ өрө көтөбүллүүллээх, үөрэ-көтө сыһыаналарын ситиһиэхтээхтэр.

Тэрийэр комиссия.

ТӨРҮТ ДЬАРЫКПЫТ — ТӨРҮӨБҮ ЭНЧИРЭППЭККЭ СҮӨҮ ИИТЭБИТ

Нам улуунугар ынабы-искусственной сизмэлээһининэн ааспыт 1996 сылга 6 хаһаайыстыба: «Нам» УПК, «Никольская» КП, «Хатын Ары» КП, «Бөтүг» КП, «Модут» ГУП, М. К. Аммосов аатынан баһынай хаһаайыстыбалар үлэлээбиттэрэ. Уопсай сүөһү ахсааньтан искусствнай сизмэлээһин 42% ытыллыбыта.

Улууспут нэһиликтэригэр баһынай хаһаайыстыбалар усина чааһынай сүөһүлээх ыаллар төрүттэрэ-уустара биллибэт, кылааһа суох ылар оустары туһаналлар. Сл түмүгэр сылтан сыл сүөгүлэрин хаачыстыбалара сүтэн, мөлтөх төрүөбү ыаллар. Төрүөхтэрин өлүүтэ үрдэтэ, сүөһүлэрин ыйааһына, этэ-үүтэ аччаан иһэр. Ынахтарын кытарааһына элбэтэ. Ону таһынан араас ыарыларга ылараллар.

Улууска тыа хаһаайыстыбатын тэрилтэлэригэр уларыта тутуу барытынан коллективнай тэрилтэлэр баһынай уонна чааһынай хаһаайыстыбаларга бытарыйдылар. Сүөһү иитиитэ тыа сиригэр сүрүн салаа буоларынан, быйыгы сылтан сүөһү иитиитинэн дьарыктанар баһынай, чааһынай хаһаайыстыбалары кытта үлэлээр быһаарынаахпыт.

Ол курдук, сүөһүнү тупсарыны, сайыннарыны, киниттэн ылылар бордуук-суйаны үрдэтини, доруобай төрүөбү ылыны ситиһэр уонна саага үлэ мизэтэтин тэрийэр сымалтан 11 нэһиликкэ: 1 Хомустаахха, Партизанга, Никольскайга, Хамабаттаба, Нам киинигэр, Аппааныга, Бөтүгүгэ, Модука, Хатырыкка, Түбэбэ, Арбынга искусствнай сизмэлээһин хозрасчетнай пууннарын арыдыбыт.

Бу үлэ улуус тыатын хаһаайыстыбатын управлениетинан ытыллыбыта хаһыс да сыла буолла. Тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальнига Сысолятин Гаврил Петрович туруоруу-туунан 1994 сыллаахха муус устар 25 күнүгэр 369 нүөмэрдээх улуус дьаһала тахсыбыта. Алта улахан нэһиликтэргэ: 1 Хомустаахха, Партизанга, Хамабаттаба, Намга, Аппааныга, Хатырыкка хозрасчетнай пууннары арыыйы туһунан. Ол гынан баран үп-харчы тийбэтин бу дьаһал олохтоох дьаһалталар өтүүлэриттэн кыайан туолбатаба, өйбүлү ылбатаба.

Билигин көмгө үп-харчы кырымыгынын, тийбэтин учуоттаабы сүөһү иитиитин

уонна племенной үлэ департамена улахан көмөү огордо. Ол курдук департамент начальнига Олег Петрович Марков олунньу 24 күнүгө таһаарбыт 23 нүөмэрдээх бирикээһинэн тоңоруллубут сизмэни уонна азоту атылааһыныга, хааччыыныга чааһынай, баһынай хаһаайыстыбаларыгар чэпчэтинни огордо. Ол түмүгүнэн нэһиликтэргэ пууннар аһыллалларыгар улахан тирэх баар буолла.

Нэһилиэнньэлээх пууннарга барыта 21 техник-осеминатор үлэлээхтэрэ. Улахан нэһиликтэргэ иккидии киһи көрүлүннэ. Мантан 15 техник урукку сылларга ситиһилээхтик үлэлээбит, элбэх ынах уулаанытын ситиспит, бэйэлэрин идэлэрин баһылаабыт специалистар. Түбэбэ Куличкина Галина Кирилловна, Готовцева Маргарита Прокопьевна, Арбынга Иванова Светлана Егоровна, Модука Бугаева Альбина Ивановна, Шапошникова Мария Тимофеевна, Бөтүгүгэ Уваровская Софья Григорьевна, Аппааныга Маркова Зинаида Александровна, Хамабаттаба Замятин Иннокентий Ананьевич, Попова Матрена Васильевна, Никольскайга Охлопкова Людмила Лукинична, 1 Хо-

муустаахха Николаева Клавдия Прокопьевна.

Бастакы семинары кулун тутар 27 күнүгэр Аппааны нэһилигэр ыттыбыт. Эбии 4 техник сизмэлээһингэ үөрэннилэр. Сааһаны биллилэр-көрдүлэр, санааларын үлэһинилэр, ылан үлэһинилэрин биллэрдилэр. Кинилэ сизмэлээбит ынахтары учуокка ылыахтара, элбэх үүттээх, үчүгэй төрүөхтээх, төрдө-ууһа биллэр, үрдүк көрдөрүүлээх ынахтары, тиниһэлэри талыахтара.

Сизмэлээһин төлөбүрэ улуус иһигэр биир тэн. Сүөһү иитиитин уонна племенной үлэ департаментын рекомандациятынан 60 тыһыычча солк. буолар.

Сүөһүнэн дьарыктанар баһынай хаһаайыстыбалар чааһынай сүөһүлээх нэһиликтэр олохтоохторо, маассабай төрүөх сабалана. Ынахтаргытын, тыһаастаргытын үчүгэй хаачыстыбалаах, тупсарааччы категориялаах, тоңоруллубут сизмэни сайаапката биэрэнгит техник-осеминаторга сизмэлэтэрин. Үүттээх, үрдүк көрдөрүүлээх ынахтаргытын учуокка туруортарыт. Племенной үлэ ытылларыгар көмөлөһүт.

С. ТОНТОНОВА, улуус госплеминспектора.

1997 СЫЛ — М. К. АММОСОВ СЫЛА

ҮӨРЭБИРИИ 125 СЫЛА

Манньык этэрээт баара

Үбүлүөйгүнэн, кырдыбаас оскуолам!

Обону нитигэ педагогикаан көрүлүбүт уонна ирдэннэлэр араас кэккэ ньмалар, түһүмэхтэр элбэхтэр. Оскуола киирбит оҕо октябренок, онтон пионер, салгы комсомол чилиэнигэр киирэн, бэйэтин олохун кэрдийиҥэр үктэнэрэ. Ити кэмгэ оҕо хайдах бэлэмнээх сайдыылаах, ирдэбиллээх учууталга түбэһэригэр кини нинниги сайдыта, олоххо бэлэмэ тутулуктаах буоларын кини барыта өйдүүр.

Дойду үрдүнэн оҕо аймагы түмэр, сайыннарар, доҕордуу тыһыҥа нитэр пионерскай тэрилтэ баара. Пионер чилиэнэ буолан, оҕо үөрэххэ, үлэҕэ оонньууга-кэрэҕэ тардыһара, элбэги биллигэ дьулуһара. 1983-84 сыллаагы үөрэх дьыла, 3 кылааска 25 оҕо үөрэнэрэ. Учууталлара Марфа Гаврильевна Степанова, 1 Комустаах оскуолата. Саха сиригэр пионерскай хамсаанын 60 сыла туолар үөрүүлээх күнүгэр киилэр пионер кэктэтигэр киирэрэ бэлэмнээх сылдьаллара. Күнүн, 3 кылааска үөрэнэ киирээт да бу бэлэмнэни үлэһэтэн сабадаммыта. 25 оҕоттон 12 оҕо «4», «5» сыанаба, оттон Наташа Константинова уонна Аня Охлопкова туйгунук үөрэммиттэрэ.

Общественнай үлэҕэ бары көхтөөхтүк уонна активнайдык кыттыбытара. Ол курдук, «Имгэс тарбахчаанар» куруһуокка дьарыктанан, оҕоһуктарын быыстапкатын ыппытара. «Дьону үөрдэ сырыттарбын» девизтээх ырыанынньыкка ырыанан-хоһоонунан кыттыбытара. Маны таһынан араас сахалы оонньуулары үөрэттэллэрэ, хоһоон хойуарга,

ырыаны ыллыырга, чабырбах, тойук, хомус араастарын үөрэттэллэрэ. Кинилэр пионерга киирдэхтэринэ этэрээттэрэ төлөннөөх революционер, биер дойдулаахтара М. К. Аммосов аатын сүгүөхтөөбүтэ. Бу дьонун ааты ыллар иһин көхтөөх уонна дьаныардаах үлэни ыппытара. 30-с сыллардаагы пионер, М. К. Аммосов билэр, педагогическай үлэ ветерана Иван Иванович Барашков кытта көрсүһүү онорбуттара. Онуо Иван Иванович оҕолору Аммосов аатын ыллар иһин элбэхтик үлэлииргэ ыгырбыта, ситиһиллэри баарыта.

Үөрэх завуһа Г. Г. Алексеева «Пионер үлэҕэ, үөрэххэ дьулуурдаах буолуохтаах» — дини кылаас чааһын, педагогическай үлэ ветерана А. Д. Дмитриева «Чабылхай Максим» — барыбытыгар холлобур», оскуола библиотекарка А. С. Муксунова «Бэлэм буол» — оҕолор хаһыаттара — дини интэриһинэй, дини ис хоһоонноох мериэтиелары ыппыттарара. Маны таһынан оҕолор бэйэлэрэ хаһыаттартан, кинигэлэртэн «Саха сири пионердара», «М. К. Аммосов — төлөннөөх революционер» — дини альбомнары онорбуттара уонна пионер дини кимий? Знамя, флаг, гори, барабаан, хаалтыс, значок туһунан өрүү кэпсэттэллэрэ.

Дьэ, итинник бэлэмнээх, сиппик-хоппут өйдөөх-санаалаах муус устар 22 күнүгэр үөрүүлээх сбор нинигэр пионерга киирбиттэрэ, умайа кыһар кыһыл хаалтыны баамыттарара. М. К. Аммосов аатынан пионерскай этэрээт дини ааты долгуйан туран ылыммыттарара. Сыл — хонук.

Хайы үйэ 13 сыл ааста. Оҕолор салгы үөрэнэ, начальнай кылаасан доҕордуу сыһыаннарын ыһыктыбакка, оскуоланы бүтэрбиттэрэ, үлэ, үөрэх кини аартыгар үктэммиттэрэ. Петров Юра Хабаровскайдаагы юридическай институту бүтэрэн, следователлир. Учуутал идэтин баһылаатылар: Охлопкова Аня, Константинова Наташа, Сергеева Роза, Алексеев Горин, Бережнев Петя, Атласов Ваня, Стручкова Сардаана — бухгалтер, Данилова Вера — товаровед, Охлопков Вася — культура үлэһитэ буолан билгини төһүү үлэһиттэр буоллулар. Избеков Кеша ветеринар буолары сельхоз-академияҕа үөрэнэ сылдьар.

Биер дойдулаахпыт Чабылхай Максим төрөөбүтэ 100 сылын көрсөр юбилейдаах сыла республика, улуус үрдүнэн ытыллар хамсаанынньыга аны киилэр үлэни укулаат оҕорсор дьон буолан оҕолор, 13 сылаабыта «Аммосов аатынан пионерскай этэрээт буоллугут» — дини тыллары хайдах долгуйан туран истибиттэрин өйдөөн аһар түбэлтэлэрэ бука аһыйаба суоҕа буолчо. Ону тэнэ таптааллаах учууталларыгар Марфа Гаврильевна махтал иһирэх тылларын анаан эрдэхтэрэ.

Үлэ, олох кини аартыга мэлдьи эһигини ситиһиллэргэ сирдээтин, төлөннөөх революционер М. К. Аммосов обраһа олоххут сулуһа буолуохтун.

Е. И. НЕУСТРОЕВА.
1 Комустаах орто оскуолатын учуутала.
Хаартыскаба: М. К. Аммосов аатынан пионерскай этэрээт.

МИН Хамабатта 7 кылаас-таах оскуолатын 1958 с. бүтэрэн баран салгы 8-10 кылааска Намга үөрэнэ барбытым. Миниги кытта Аргунова Аня, Винокуров Дима, Пермякова Клара барыттара. Бастагы сылбар маслозаводка үлэлиир аймахпар Күрүнтүк кыһа Балбаараба, иккис сылбар Алексей Бочиров дини аһам табаарыһагар, онтон бүтэрэ сылбар интернакка олоҕобутум. Ити курдук оҕолор усунулуобуйа кыаллыбакка сорох оҕолор 7 кылааһынан бүтүттэрэ. Онтон мин ити дьон үтүөлэринэн оскуолабын бүтэрбитим. Саас ичигэс эрэ буоллар Хамабаттан саагы, велосипедынан сылдьарбыт. Күн айы сарсыарда эрдэлээн, кизгэ хойугаан сылдыһы сылаалаах этэ, онон ортотук үөрэммитим.

Билиги үөрэммит оскуолабыт кэлин УПК буолбут этэ. Онуо собуруу өттүгэр саамай сырдык муһук кылааска араас ыһилиэктэртэн муһустан элбэх оҕо көхтөөхтүк үөрэммиттэрэ. Кылааспыт салайааччытынан Илларионов Илларион Егорович дини эдэр математик аһаммыта. Миниги кытта үөрэммиттэрэ: Габышева Гая, Суздалова Светлана, Шапошникова Оля, Кривошапкина Клава, Соловьева Мария, Кирова Гая, Платонова Катя, Свищевы Настя, Васильев Артур, Свищев Коля, Адамов Гоша уо. д. а.

Өйбөр-санаабар хатанан хаалбыттар үккүлээх, көрдөөх переманалар, элбэх эдэр учууталлар, төрөөбүт күннэри бэллээтэһиннэр, кылааһынан саас тыаба тахсан оттор маһы бэлэмнээһин. концерттарга кыттыы уо. д. а. эдэр саас умнуллубат чабылхай түгэннэрэ. Билигин кыр-

дыан оҕолор үөрэппит учууталдарбар барыларыгар махталым улахан: Андросов Иван Николаевичка (физика), Шапошникова Ольга Васильевнага (нууоча тыла), Габышева Елена Николаевнага (химия), Илларионов Илларион Егоровичка (математика) уо. д. а.

Оскуолабытыгар директорунан Иван Карпов кэлин ураты сонунунан буолбута. Кини кэлиитин сааскы сөрүү салгы сайа охсубутунуу санаан хаалбыппын. Ол курдук үөрэтин-нитин үлэтигэр тосту уларыйыһы кылларбитэ. Кини үөрэнэччи үөрэххэ сыһыанын уларыппыта, ирдэбили күүһүрдүбүтэ, оҕолор инициативаларын өрө тарда, өйүү саабыта. Олус принципиаальнай уонна үтүө санаалаах кини быһытынан сыанаалыбын. Билиги кылааспыт «Оскуола — производство — үрдүк үөрэх» дини девини өйөөн Салбаан учаастагар комсомол путевкатынан үлэли тахсар баабытын кини бастакынан өйөөбүтэ. Үлэли сырыттаһытына кэлин дини оскуола активын илдьэ Салбаанга бэйэтин тахсан билигини соһутан да үөрдөн да турардаах. Итин кини кинитэ этэ Иван Прокопьевич. Ол кэмгэ райкомолга Кривошапкин И. З., Ушницкай П. А. үлэлиллэрэ. Билигин киилэргэ, учууталдарбытыгар, сөптөөх суолбуну буларбытыгар өссө төгүл махтанабыт, туох баар үтүөнү, кэрэни бабарамыт.

Билигин мин дойдубар Саха тылын учууталынан 32-с сылын үлэлибим. Төрөөбүт тыл миннигэни, кэрэтин маған чүөгүңкэ хаатыҥкалаах учууталыттан Кузьма Петрович Суздаловтан бастаан билбитим. Төрөөбүтү-

лынан санааны-оноону сайа этээн, урооктар көрдөөхтүк-нардаахтык, сэргэхтик аһаллара. Ол да иһин эбитэ буолуо, учуутал идэтин талбытым. Мин эрэ буолбатах, үксүбүт итэр үлэни дьарыктанабыт. Оттон үөрэппит учууталларбытыттан билгини даһаны оскуолатыгар үлэли-хамсыы сылдьар Елена Николаевна Габышева. Дьэ, сүрдээх сүрэхтээх, үлэһит кини. Кинини көрдөрбүн эрэ сылайбытым-элейбитим аһан, үлэһит баһам күүһүрэр. Онон учууталларбыт билгини даһаны билигини үөрэтэ сылдьаллар, холлобур буолаллар.

Оскуолам үбүлүөйүнэн барытыгын истинник эбэрдэлээн туран, сүһүөхтээх бэйэм сүгүрүйэбин, хоолдуктаах бэйэм хонкуйабын. Билиги оскуолабыт бу курдук сырдыгынан сыдыаһа, үтүөнү-кэрэни үксэтэ, үйэлээги тарбата турдун. Киниэхэ билиги улуу кийбит Максим Аммосов үөрэммитэ эбээт! Соторутаабыта билиэхэ, Хамабатта орто оскуолатыгар М. Аммосов орто кыһа Яна Максимовна Былатыан Ойуунускай кыһынаан Сардаана Платоновналыын ыалдыттан аастылар. Атах төгөсүн оҕолор, аһатын туһунан бэрт истинник, иһирэхтик ахтыбытын астына иһитибит. М. К. Аммосов 100 сааһын кытта оскуолабыт үбүлүөйэ алтысыта мээһэ буолбатах. Кини курдук тумус туттар дьонноһобут өссө да билиги оскуолабытыттан нитиллэн-үөрэнэн тахса турдуннар. Алгыс баһа сыланнаһы!

Т. БУРНАШЕВА.
норуот үөрэбириитин туйгуна, Хамабатта.

ДОКТОР СТЕПЕНЭ БИГЭРГЭННЭ

Хаһыаппыт б. дь. тохсунньу 23 к. нүөмэригэр Санкт-Петербургдаагы ветеринарнай медицина государственнай академиятыгар билиги биер дойдулаахпыт Иннокентий Ильич Бочкарев биологическай наукаларга докторскай степенни ситиһилээхтик көмүскээбитин туһунан суруйбуппун.

Бу күннэргэ республика радиота И. И.

Бочкаревка биологическай наукаларга доктор аатын ингэрэр туһунан ВАК (Урдүк аттестационнай комиссия) уурааҕа тахсыбытын иһитиннэрдэ. Тыа хаһаайыстыбатын Саха сиригэр академиятын доцена, наука доктора, биер дойдулаахпыт Иннокентий Ильич Бочкарев бу үрдүк ситиһитинэн эбэрдэлиибит.

Билиги корр.

Поэзия — өй-санаа күүрүүтэ!

• РЕДАКЦИЯҒА КИРБИТ ХОҕООННОРУ БЫРЫТА ОЛОРОН •

«Энсиэли» хаһыат редакциятыгар киирэр хоһоонор «Отуу уота» дини литературнай түмсүү рубрикатынан бэчээтэни эһаааччы дьүүдүгэр тахсаллар. Ситимин быспакка собус редакцияга үгүс поэзияны таһааччылар бэйэлэрин хоһооннорун ыталлар. Онон билиги улууска элбэх ырыаны-хоһоону айарга холонон эдэр уонна сааһырбыт да дьонноһооһу дини түмүгү оҕоруохха сөп. Ол туох кунуаһааһаах буолуой, ханнык бабарар хоһоон кини эмоциональнай турукка киириитин түмүгэр үөскээн тахсар. Соһуччу үөрүүгүн, дьоллонуугун, сабадаабыт хомолтобуун, кутурбангың, эбэтэр олохун устатыгар буолар өй-санаа араас түмүллүүлэрин ураты түгэниэрин күүрүүтэ, иһинитэ ыһаһар ити санаабын, пленкаба устан ылар курдук, бэлиэтээн хаалларга дьулуһар кэмнээх буо-

лаһын. Итинник түгэни дьон үксэ хоһоонунан биэрэ, этэ охсорго тиэтэйэр, онно төрөөбүт төрүт тыл көмөҕө кэлэр, ол түмүгэр хоһоон айыллан тахсар.

Ол гынан баран, хайаан да үрдүк эмоциональнай эрэ турукка киирдэххэ хоһоон айыллар дини буолбатах. Сороһор уһундук өйгөр буһара сылдыбыт, тугу эмэ өрүү былааннаан онорбут толкуйдааһынар, былыт быһынан эмискэ күн тыгарыһы, ол көрдүү,була сатаабыт тылыг-өһүгү кутуллан, төлө тэбэн тахсыан сөп. Онон хоһоону суруйар кини ханнык темпэраменнааһынан, бэйэтин иһинин тудалыыр эйгэтигэр хайдах сыһаннаһан таһаарыттан эмиз тутулуктаах буолуон сөп. Эппит курдук онон хоһоону ким бабарар, хайдах бабарар суруйуон сөп, ол кини бэйэтин көңүлэ. Оттон суруллубут хоһоону эһаааччы хайдах ылынара эмиз бэйэтин көңүлэ, ким эрэ сирбит хоһоонун атын хайҕа, сөбүлүү.

Ол эрэри уус-уран тылаах, тематын чопчу сырдатар табыллыбыт хоһоонорго мелодиялар айылланнар нуруот уоһуттан түһэрбэккэ таптыыр ырыаларыгар кубулуйан өлбөөдүйөт уһун үйэлээлэр. Ол курдук В. Протодьяконов (СГУ доцена) соботох «Ньургуннар» дини ырыата, төһө да 30-тан тахса сыл аастар, билигин даһаны ылланар.

Бэчээттэнэр хоһоон сүрүн ирдэбиллэни төрөөбүт төрүт тылын сатаан туттуу, тыл сүмэтин табыгастаахтык туһанан бэйэни эпиккин атын кини өйдүүр гына уонна аһан баран, эн санааларың үлэстэр, ханнык эрэ өйдөбүлгэ тиердэр түмүктээһиннээх гына айыллыта буолар, атыннык эттэххэ ис хоһоонунан хаһаатар да бэйэтин тематын сырдатарын таһынан өйгүн-санаабын түмэр идеялаах буолуохтаах.

Оттон хоһоон ханнык да кизбинэн (форманан) суруллубутун иһин уус-уран тылаах-өстөөх поэзия сүрүн тутулугун (теориятын) сокуоннарыгар олоһубут дьардыаматтан (структуратын) дьаарыстанан хомуллуохтаах. Ол иһин поэзиянан дьарыктанар кини төрөөбүт тылын үчүгэйдик билэриң таһынан, поэзия бөдөн маастардарын айымньыларын элбэхтик аахпыт-үөрэппит буолуохтаах.

Баһар, ким эрэ миниги сыһабын дини мөккүһүн сөп. Былар оһоһоор олох үөрэбэ суох сахалар анардас чөл өйдөрүгэр тутан 3—4-түү күннээх түүн олоһоһулууллара мэлдьэ суох, ол кинилэр айылбаттан айыллыбыт талааннарыгар сытар, төһө да суругунан бэлиэтэммэтхэтиң иһин кинилэр өрүү хойуһа-туоһа, бэйэ-бэйэлэрин истинэн, үтүктүһэн айар дьобурдарын сайыннараллара, бэйэлэрин өйдөрө-санаалара сайдытынан!

норуоттарын итэһилин, снэрин-туомун билээлэринэн уһуллуччу үрдээн көстөр очуостар буоллахтара дини, кинилэринэн кини туттуохха эрэ сөп.

Билигин, сорудах ылбыппынан сибээстээн, хаһыакка киирбит хоһооннортон үс автор айымньыларын ырытан көрүөм. Бэйэм эмиз хоһоону суруйарга эдэр эрдэхпиттэн холонон көрбүт дьаллыктаах буоламмын ити автордарым аатын «аһан бээрбэппин», ол эбэтэр мин ырытыым түмүктэрэ саамай сөптөр дини өйдөбүлүм суох, баһар, сыһыһаһың да сөп, онон «биер ыарылаахтарым» өһүргэммэккэ, санаабытын түһэрбэккэ, бэртээхэй дьарыккытын салгыргытыгар бабарамын.

«М. К. Аммосов сырдык аатыгар сүгүрүйэбин» (автор Е.) дини 7 куплеттаах хоһоонтон 2 бастакытын аһан көрүөбүң:

«Сүүс сыл анараа өттүгэр
Эн, күөх окко түспүккэр, күнү көрбүккэр
Көмүлүк оһох симик уота
Кыһымтан уоту саһах уол оһо кэллэ дини
Үөрүүттэн тас гына түспүтэ.

Сүүс сыл анараа өттүгэр
Эн, күөх окко түспүккэр, күнү көрбүккэр
Бааллан туран саадыһаһа ыһах
Саха нуруотун саарына кэллэ дини
Үөрүүттэн ыһыранан ылбыта»

Кулун тутар ый 20-23 күннэригэр, оболор сааскы каникулларын кэмнэргэр, Намнаабы оҕо музыкальнай оскуолатын үөрэнээччилэрэ республиканскай конкурстарга активнайдык кытыннылар.

Бастатан туран оскуола художественнай отделениетын эдэр учуутала Колмогорова Антонина Николаевна кини улуустар художественнай оскуолаларын кустовой семинардарыгар кытына. Онно үөрэнээччилэрин уруһуйдарын илдьэн атын улуустар учууталларын уонна конкурс жюриэтин кини дүүлүгүр туруорда. Маны таһынан бэйэтин оскуолатын олобуҥ, үлэтин-хамнаһын кинигин быһааран, кэпсээн биэрдэ.

Үс күннээх семинар бастагы күнүгэр Якутскайдаагы художественнай лицей дьэтигэр атын улуустартан кэлбит учууталлар түмсөн, лицей үөрэтэр базатын уонна кини педагогтарын кытта биллэстилэр. Кинигэ кэпсэтиннэн, аһаҕас уроктарга сылдыһынан, лекцияларынан сабалаатылар.

Иккис күннэригэр Покровскайдаагы оҕо художественнай оскуолатын үлэтин-хамнаһын кытта биллэстилэр. Ос-

куола учууталлара, административията хайдах үлэлээн олохторун, атын дойдуну кытта биллэстилэр. Оскуола учууталлара, административията хайдах үлэлээн олохторун, атын дойдуну кытта биллэстилэр, үөрэнээччилэрин граница таһыгар, холобура: Японияда, Америкада, Францияда илдьэн көрдөрбүттэрин туһунан сийилии кэпсэтилэр. Улуус культуратын кишингэр конкурснай быыстапка аһыллына, Манна улуустартан художественнай оскуолалар үөрэнээччилэрин уруһуйдарын жюри ырытан көрүүнү сабалаата. Жюри быһаарытынан биһиги художник оболорбут куһағана суох ситисиниллэр. Ол курдук Похвальной грамотанан Никонов Саша IV-с худ. кылаас, Владимирова Надя 3 худ. кылаас I ст. дипломунан, Кайгородов Кэскил 4-с худ. кылаас 2 ст. дипломунан Никонов Саша бэлиэтэннiler. Биһирэбил махталы Протопопова Алена, Баишева Лида ыллылар. Преподаватель Протопопова Анна Гаврильевна үчүгэй үлэтин иһин конкурс жюриэти бэйэтин махтал суругун туттарда, итинэн үрдүк сити-

һиллэри баҕарда.

Музыка үөрэнэр оболор туһунан кэпсир буоллаха «Полярная звезда» дьин ааттанар республиканскай конкурска биһиги оскуолабыт народнай инструментальной оркестра (салайааччы преподаватель «Саха Республикатын культуратын туйгуна» — Пестряков Н.Н.) үчүгэй ситиниллээн иккис турга кытар быраабы ылан кэллэ. Республика үрдүнэн элбэх музыкальнай оскуолалар, коллективтар кытталарыттан чорбойон тахсы, улахан ситини буолар.

Ааспыт 1995-96 сс. үөрэх дьылыгар Пестряков Н.Н. үөрэтэр оболорун Швейцарияда илдьэн сынбатын оркестрынан, атын дойдунан кэлбит туристарга сахалы, нууччалык музыканы оонньоон иһтиннэрбиттэрэ. Ону таһынан Швейцария телерадиочастоттар оркестрын концертынан тахсан турардаах. Онон бу «Полярная звезда» конкурска ситиниллэх буолуохтара дьин эрэннибин.

Сидорова Полина Максимова үөрэнээччи Гудяева Шура эдэр пианист конкурстарыгар кыттан 2-с миэстэбэ тиксэн эмиз үчүгэй

**З. ВИНОКУРОВ
ЛАТЫНАН ОҔО
МУЗЫКАЛЬНАЯ
ОСКУОЛАТЫГАР**

**Искусство
КИЭН
ЭЙГЭТИН
Баһылаан!**

ситиниллэх. Шура музыкаба эр үөрэнэр буолбатах, кини өссө музыкальнай пьесалары бэйэтэ айар, пианинада үчүгэйдик оонньоур.

Музыка теориятын үөрэтэр педагогтар Атласова З.Н. уонна Шуляковская Г.П. каникул кэмнэргэр республиканскай семинарга киирэн, аһаҕас уроктарга, лекцияларга, теоретическай олимпиадаларга сылдыһан бэйэлэрин биллилэрип кэпсэтиниллэр.

Онон искусство эйгэтигэр үөрэнэр оболорбут сэмэй ситиниллэриттэн, биһиги үөрэтэр учууталлар, үөрүүбүт улахан. Бу ситиниллэргэ биһиги бэйэбит үлэбит түмүгүн ыраастык көрөбүт. Кэлин үөрэтэр оболорбут искусство кинигэ эйгэтин, маастарыстыбатын баһылылларыгар баар билибиниттэн, сатабыллыгы толору туһанаан үлэлиһипти дьин баҕа санаалаахпыт дэһэллэр үөрэтэр учууталлар.

**А. ЗАХАРОВ,
музыкальнай оскуола
ветеран учуутала.**

Хаартыска: Народнай инструментальной оркестра салайааччыта Пестряков Н.Н. үөрэнээччилэрин кытта.

**В. СЫРОМЯТНИКОВ
устуута.**

Чараас солко, сабылылаах түннүгүнэн хойуу хаар түһэн намылыта турара кестөр. Пианино үрдүгэр турар үс чүмэчи бу хартыһынан сиктик сьрдата, дууһа нэйдэр кизэтин кизгэтэн биэрэллэр. Гитаралаах уол тула олорор эдэр дьон нарын ырыаны тыммакка да истэо курдуктар. Тула— ыраас, сьрдык, кэрэ...

Бу улуустаагы Н.М. Рыкунов аатынан библиотекала үччэт отделын көбүлэһининэн тэриллибит литературнай- музыкальнай салон гитарай ырыада сүгүрүйээччилэрин түмсүүлэрин кизэйтэ. Бу салон төһө да эдэрин иһин үччакка умсугутуулаах, туһугар эмиз туох эрэ туһалаах буолуох сиктикээх. Ол курдук сүрүн буолбут сүһүлээх, төрүөт буолбут төрдүлээх—улууска да, Намга бэйэтигэр да гитараван дьарыктанар, ыллыыр, айар үччэт элбэх, ол тынан оаран сценаба таха үөрүйэбэ суох буолуот, хосторун иһиттэн тахсыбакка хаатыйаланан хаайтара сылдыһааччылар. Оттон бу салонга кэлэн бастаан истээччи, көрөөччү курдук олоро түһэн баран, баардаах баара батарбат дьэбиттэн, гитараны ылан ыллаан барыттарын бэйэлэрэ да билбэккэ хаалаллар. Ырыаттан ырыа ыллаанар, санааба санаа ыксалаһар, иһирэх иһин үөскүүр. Сүрүн сыал— кэрэбэ тардыһар үччаты түмүү—ситиниллэр, туох эрэ сағанна, сонуну биллэн, астынан арахсаллар.

Түмсүү «аат арийыта», «бөрүө боруобата», «кэрэ малдыт» дьин түһүмэхтээдэх. Ол курдук маннайгы түмсүү олунуу 14 күнүгэр, «Сибэтиэй Валентин» дьин таптал тематыгар ананан викториналаах, оонньоулардаах ытыллыбыта. Иккис түмсүү Дьахтар күнүгэр «Романс кизэйтэ» дьин ааттанан Ядрихинскай Дмитрий «Очарована, околдована...», Иван Новиков «Благославляю этот вечер» дьин ырыаларынан арыллыбыта. Мелодистка, ырыаһыт Февронья Третьякова, Иннокентий Елисеев урукку уонна сага ырыаларынан бу кизэһини кизгэппиттэрэ. Учуутал Павел Сыромятников ырыаһыт, мелодист быһытынан иһиллэн, сага аат арыллыта буолбута. Намнаагы педучилище оболоро, Аппааны курдук сиртэн сатыы хааман кэлбит гитаралаах уолаттар ырыа кэрэ эйгэтигэр ылдытытабыттар бийэхэ да, бэйэлэригэр да долгугуулаах

**КЭРЭ ЭЙГЭТИГЭР
Сүрэхпин
долгутан...**

түгэн өйдөбүлгэ хаалбыта.

Үһүс түмсүү народнай поэт Семен Данилов 80 сааһыгар аччанан «Хоһоонтон тахсыбыт ырыалар» дьин билсиниттэн сабаламьыта. Кини аатын, кини поэзиятын нууччатыттан- сахатыттан тутулуга суох бука бары биллэр эрээри аатырыт «Саха үччүтэ» дьин ырыа буолбут хоһооно саха улуу балерината Евдокия Степанована ананан суруллубутун сэргин истибиттэрэ. Мелодистар Аркадий Алексеев, Виталий Андросов, Валерий Ноёв кини хоһоонугар элбэх ыллаанар ырыалахтарын бэлиэтээн аһарыттар. «Бөрүө боруобата» дьин түһүмэххэ I Хомуस्ताахан кэлонт хоһоонго хоһонор Иннокентий Избеков, Аня Маркова бэйэлэрин хоһоонорун аһар иһтиннэрбиттэрэ, боплурустарга эпизиттэбиттэрэ, олус иһирэхтик ааспытта. Сынъялаг кинини методина Василь Охлопков нууччалык тылынан олус дыкти иһиниллэх, дьирг философскай ис хоһоонордооҕо мьустуот дьону сөхтөрбүтэ. Мэник-тэник, күлэ сылдыр уол оҕо дууһата уйна, сүрүбэ сылаана долгугуута. Брэх Сардаана Антонова намыһын куолаһынан, гитараба кыһаахото оонньоурунан лирическэй кизэһит «сага аатынан» ахтыллыбыта. Дьокуускайтан сылдыр филармония артиһа Марат Латыпов бочуоттаах малдытынан буолбута, эдэр автордарга элбэх сүбэлэри эпизитэ, ырыаларыттан ыллаан иһтиннэрбитэ.

Дьэ ити курдук дыкти кизэһэлэрин бэйэ-бэйэбитигэр бэлэхтэһэн, үөрэн-көтөн, иһин-куойан искусство эйгэтигэр эргичиһибит. Гитараны, ырыаны, хоһоону, сонун дьону кытта көрсө-кэпсэтэ, билсэ кэлэргитигэр, сааһыттан тутулуга суох бары сүгүрүйээччилэри ыһгарыт: кэлиг, көрүг, ыллаан, малдытытаан!

**В. ГУЛЯЕВА,
улуустаагы библиотека
үлэһитэ.**

АЛААСТАН КӨППҮТ КҮӨРЭГЭИ

1950 сыллааха композитор Марк Николаевич Жирков Мүрү оскуолатын интернатыгар кэлэн оболор куоластарын бэрэбизркэлээн баран музыкальнай училищегэ киирэрбитигэр сүбэлээбитэ. 1950 сыллааха күнүн дьүүгүннээн Орлова Варьялын музыкальнай училищегэ үөрэнэргэ быһаарыммыһыт. Биһигини иккис миһитин ылбыттар.

Варя үөрэнэ хаалбыта, онтон мин радиокомитетка хов

артискатынан үлэбэ киирбитим. Онно манник артистар бааллара: Дарья Барашкова, Марина Попова, Наташа Петрова, Ольга Гоголева, Аня Мальцева, Илья Перевалов, Матвей Лобанов, Гаврил Колесов о. д. а. Сэттиннэгэ саха музыкальнай театрыга үлэли көспүтүм, солисканан ылбыттар.

Оно баара саха күөрэгэй Анастасия Петровна Лытки-

на, Надежда Шепелева, Анна Егорова, Марфа Васильева, Николай Харитонов, Христофор Максимов о. д. а. Пианистка Разинская, баянист Большев. Куорат тэриэлэлэрин кэрийэ сылдыһан Веховнай Советка тийэ баран концердырыт.

Анастасия Петровна Лыткина саха кыһыгар сүрдэх үчүгэй майгыта, киниэхэ ис дууһатыттан үчүгэй сыһа-

на, сүбэтэ-амата кырдык да саха күөрэгэй этэ. Айылбаттан талаана поруотун сүрдээһин үөрдэрэ-көтүтэрэ. Кини сьрдык кэрийнэгэ ыһгарым этэ, саха сирин үччаттарын, кини курдук эйбэс-сайбас буоларгытыгар, сьрдыкка, кэрэбэ тардыһаргытыгар.

**Е. АНДРЕЕВА,
Нам народнай театрын
артистката, медицина
ветерана.**

на, сүбэтэ-амата кырдык да саха күөрэгэй этэ. Айылбаттан талаана поруотун сүрдээһин үөрдэрэ-көтүтэрэ. Кини сьрдык кэрийнэгэ ыһгарым этэ, саха сирин үччаттарын, кини курдук эйбэс-сайбас буоларгытыгар, сьрдыкка, кэрэбэ тардыһаргытыгар.

Ааҕан баран бу күн сирингэр 100 сыл анараа өттүгэр сага кини төрөөһүнүн түгэһин суруйбутун өйдүүгүн. Мантан салгы автор хас куплетын айы 2 маннайгы строфаларын хатылыыр «ким билбитэ баарай, оччолорго хараҥа былыты халбарытан үйэлэр тухары киирбэт күн кыһрабын дьин аайы ыһа дьин», эбэтэр «ким түһээн баттаппатабай», «ким сэрэйтбит баарай», «хантан билиэй» дьин үрүт үөһэ ыйытан баран, ол туруорбут боппуруостарыгар ханник да эпизити биэрбэккэ, туох да түмүктээһинэ суох ааҕааччытын бэйэтин кытта эмиз муһнаран кэбиһэр. Тыл-өс өттүнэн хоһоон ситэ чочуллубатаба тутта биллэр. Магнайгы куплетка, холобура: «окко түспүккэр», «гына түспүтэ», «симик уота», «кыымтан уота» дьин тыллар хос-хос хатыланан хоһоон тылын дьадааталлар өссө «үөрүүтүтэн» уот тас гынар, «үөрүүтүтэн» ыһах ыһыранан ылар бу да түбэлтэбэ «үөрүү» үрүт үөһэ хатыланара үчүгэйдык иһиллбэт.

Хоһоон автора, мин санаахпар, сааһырбахтаспыт собус дьахтар кини, сүүс сыл анараа өттүгэр сахалар хотонноро дьини кытта сибэһэ туралларын билэр буолан «ыһаба ыһыранан» эрдэбэ. Түмүкүтүгэр бу хоһоон уус-уран өртүнэн намыһах таһымнаахтык суруллубут дьин-битигэр тийэбит.

Иккис авторбит Ф. бу эдэр кини СГУ студена хоһоонноро солуннар, рифмалаах буоланнар сэргэхтик, биһир күрүс гэтимиһэн үчүгэйдик иһиллэллэр, хайдах эрэ эдэр оҕо кини эрчимнээхтик сүүрэн тибигирийэн иһэрин санаталлар, ол эрэн, эдэр автор наар түргэн тэһнээһиннэргэ үлүһүйэн, кини кэбэзэстик өйдөөбөт

оһуулааһыннарын биэрэ сатыыр. Хоһоонноруттан быһыта тардан көрүбүг эрэ:

**«Хараҥаччы айанын
Көрбөтөбүм букатын,
Кинилэргэ тэһнибин
Оҕо сааһым күннэрин»**—бу үчүгэй, табыллыбыт куплет.

Оттон:

**«Костер уота. От сыта.
Өрүс орҕуу ырыта.
Атырдыахтар. Тьраахтар.
Мотор тыһа. Күлүктэр»**—соччо өйдөмөт. Кизэһэ буолуон сөп курдук, онон өрүһүн орҕуу хойуһа түспүтэ буоллар, ордук буолуо эбит, атырдыахтарын, тыраактардарын кэккэлиһнэртээбэккэ эрэ, мотор ханна тыһаһыра эмиз биллэбит, оттон күлүктэр кимнээх кизнэрэй, хантан, тобо түстүлэр?...

**«Эһэм, эһэм отугуа...
Ханан эрэ хайаан да
Абаламьым бу манна
Оболорбун отото»**—бу эмиз үчүгэй, ондук эрэ буоллун дьини бабарыллар. Ф. эдэр кини быһытынан тапталы туойар, арыт муһаахыһар, эмиз да эрдийэр. Олохтон арааһы күтэр, эрэйэр.

Кини этэр:

**«Бэлэхтээ күстээх илинтэн
Көппүт оһос тыаһын,
Түһэр миэхэ халлаантан
Ый соботох кыһын...»**—бу солунуҕ иһиллэр поэтичнай эти. Эдэр авторга хоһоонноргор болгомтолоохтук сыһыаннаһа, наһаа тизтэйбэккэ, хос-хос бэрийэ, чочуйа сылдыһаргы сүбэлибин. Төрөөбүт улуһунг ханыаты кытта сибэһектин быһыма, инникитин табыллыбыт хоһоонноргуттан «Эдэрлэр куластар» дьин балаһаба бэчээттэниэхтэрин сөп.

Оттон үһүс автор «Оҕо сааска өйдөбүлүм»—хоһоонун автобиографическай эбит дьин тааһаахха, балайда сааһырбыт, сэрин иннинээһи көлүөнэ кини эбит дьин түмүккэ кэлэбин, кини этэр:

**«Сэрин буолуо түөрт сыл иннэ
Саах сыбахтаах балаанна
Ачык, аас-туос олоххо
Ахсыс оһонон төрөөбүтүм»**

уонна «оҕо сааһым алах-былах өйдөбүлүнэн сэрин алдырхайын», «арааньыа буолбут байыастары» көрбүтүн, «кыһаба-хоппот оҕо-дьяхтар, кырдыбас өттө хааланар, кыһаалларынан муһнаһан», үлэниллэрин, «онтоң кэлиң олох арыый онун булан, сэрин уота намьраан» барбытын, «баттык мастаах да буоллар кыргыс-хабыс хонууттан кыһыы-үөрүү аргыстаах» салдааттар төһөллөр, «сүп-сүлээн бөбө» буолан Кыһыы ыһабын ыспыттарын ойуулуур.

Хоһоон иккис түһүмэбэр автор Е. Таастаах Өргөлөөбөр оскуола боруогун атылдан үөрэххэ киирбит сылларын сырдатар, «үөрэх дьини ылбакка үс кылааһы алта сыл үөрэнэн бүтэрибитин» ахтар. Хоһоон чочуу историческай кэрдис кэми хабарынан оччотооһу олобу дьаһаһы ойуулурунан билини-көрүүнү кэпсэтэр суолталаах, ол тыһан баран уус-уран турутуһан мөлтөх, үгүс тыллар хатыланан хоһоон тутулун, иһилиһитин буортүлууллар, Холобура: «санаабар», «санааба», «санаатааха», «санаатым», «санаан» дьин биһир төрттээх тыллар сотору-сотору туттуллара хоһоону тупсарбат. Бу автор тыһын-өһүн чочуйа, сатаабакка көтүмэхтик сыһыаннаһарын туоһута.

«Көстө түһэт сүтэбин» дьин хоһоонун автор «Хомйуу монолога» дьин хос бы-

на, сүбэтэ-амата кырдык да саха күөрэгэй этэ. Айылбаттан талаана поруотун сүрдээһин үөрдэрэ-көтүтэрэ. Кини сьрдык кэрийнэгэ ыһгарым этэ, саха сирин үччаттарын, кини курдук эйбэс-сайбас буоларгытыгар, сьрдыкка, кэрэбэ тардыһаргытыгар.

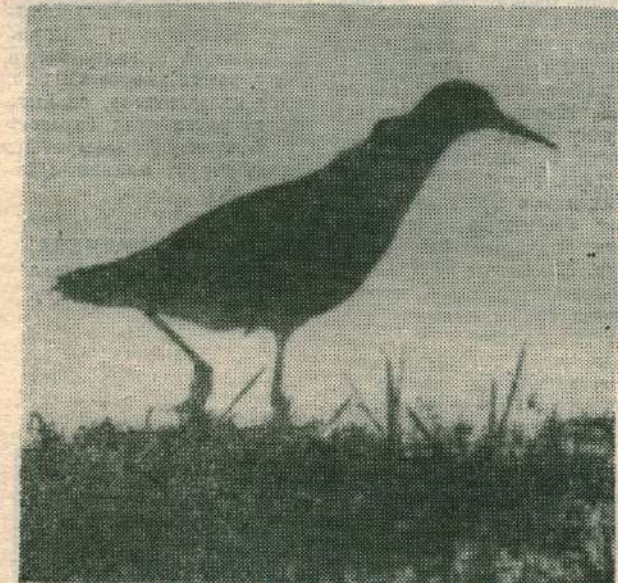
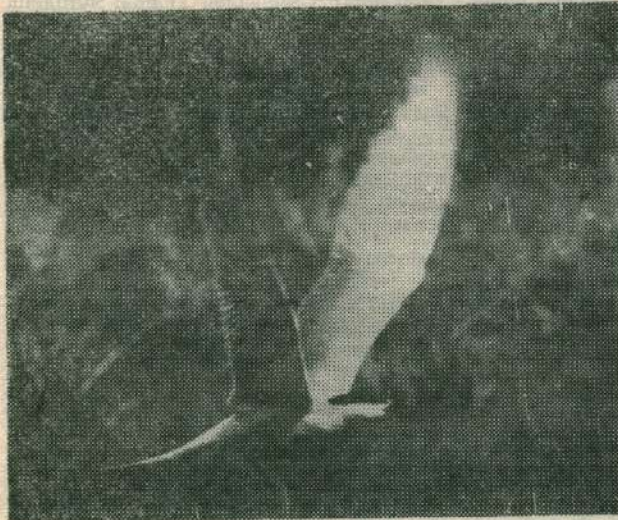
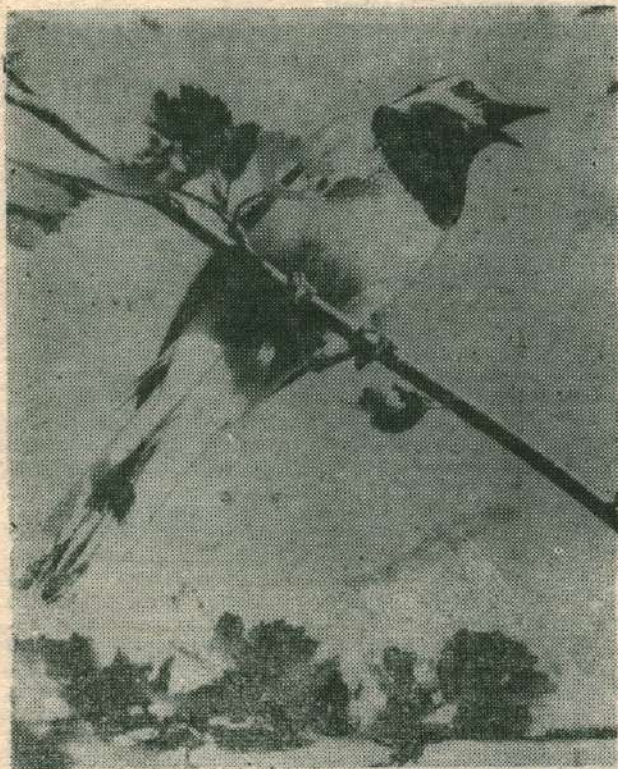
наарбыт. Бу монолог бары куплеттара аллетрациялаах буолан хомойдук иһиллэр. «Булүүс мал», (тобо мал дьэбитэ буолла, таһас дьинэ ордук иһи (бохоруонаба туттуллал «боростой да дьылбалаах буоллар... эһиппин», «бокуюн-ньуктуун аргыстаһар буор аһныгар кистэнэр», «көмүллэргэ аналлаах», «көстө түһэт сүтэбин» дьин бэйэтигэр кэмсини, сиһили-хонйуу тылларын этэрэ хайдах эрэ итэбэллээхтик ааҕааччыга тийэбит. Саха дьонго кинини тизэх суолга атааралларыгар бокуюннугу кэриһтээн, сьрдык санаанан сайалтара, туох кыалларын оноро сатыыр үгэһи туттааччылар, ондук түгэтигэ юмористическай собус, эмиз да үгэргээһингэ маарынныр лоскуйу кыбыты, мин санаахпар, сатаан дьүүрэлэспэт. Дьэ ол иһин хайдах да таһымнаах хоһоон суруллубутун иһин, кини ханник түмүккэ тьүрдэрин, туох өйдөбүлү биэрэрин, иһиниэхэ автор түс эпизитинистээх буоларын умноу суохтаахпыт.

Оттон автор А. сорунан туран кичэллээхтик үлэлээтэһинэ тыһыппалаах да хоһооннору суруйуон сөбүн кэрэһилибин.

Түмүкүр «Доботтороом, олортуобун, тоҕолохпун кумуна, поэзия чечирин тула» уус-уран айымьыга Н.М. Рыкунов аатынан уонна Т.Т. Халыев аатынан очеркаба «Энгсиэли» хаһыат редакциятынан биллэриллибит ааспыт сыллаах конкурстар улуус поэзияны уонна литератураны таптааччыларыгар биллэр-көстөр өрө көтөбүлүү сүүрээһини киллэрбитэ дьин бэлэһитэһин бабарарын. Онон кэрэ эйгэтин туойар-хонйуулар дьоммут кэккэлэрэ халыһыны туруохтара дьин эрэнэбин.

КЫМААН.

СААСКЫ МАТЫЫПТАР

Сибээс бары отделениеларыгар уонна Намнаабы почтаба хаһыаттарга уонна сурунаалларга сурутуу ытылла турар. Муус устар 8 күнүттөн 30 күнүгэр диэри «Саха сирэ» уонна «Якутия» хаһыаттарга чэпчэттилээх сурутуу ытыллалар. Бу кэми мүччү тутуман, сурутарга тиэтэин! Федеральной почтовой сибээс узела.

Начиная со 2 квартала 1997 года население улуса, без всяких исключений, должно платить АК «Якутск-энерго» полную стоимость потребленной электроэнергией. Расчеты за коммунальные и другие льготы производят с бухгалтериями тех организаций, которые представляют эти льготы. Намский РЭС просит всех руководителей предприятий и население улуса погасить задолженность за потребленную электроэнергию. Начиная с 1 мая 1997 года все задолженки будут отключены от госсети!

Редактор В. Г. КАСЬЯНОВ.

ОТДЕЛЛАР информация, сурук; төрүт культура — 21496, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21640, Бухгалтерия — 21141. «Нам» телерадиостудия — 21632.

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэбитин, дьэбит аадырын чуюлхай ыйыг. Автор этэрэ мөлдүй хаһыат санаатынын биір буолуохтаах диир буолбат.

Муус устар 12-13 күнүгэр М. К. Аммосов сылыгар улууэ нэһиликтэрин биэстини киһилээх хамаандалара дуобакка күрэхтэстилэр. Барыта 9 хамаанда кытынна. Партизан нэһиликтэрин дуобатчыттары кэлбэттилэр. Өр кэмгэ күрэхтэһингэ кытыыбатах Үөдэй хамаандата кэлэн атыттары кытта тэһигэ эристэ.

Икки күннээх кириэти түмүгүнэн Нам селогун хамаандата (капитан Р. Егорова) 33 очкону хомуйан холкудук бастаата. Хамаандата хамаандата 27,5 очколана (капитан Е. Леонтьев) иккис миэстэни ылла. Арбын (капитан С. Исаков) уонна Модут (капитан М. Васильева) 22-дн. очколанналар. Бэйэлэрэ утары көрсүһүүлэригэр эмнэ тэһигэспиттэрэ. Коэффициенан Арбын үһүс бириэстээх миэстэтигистэ. Модут төрдүс, Хатырык бэһис, улууэ ветераннара алтыс, Үөдэй сэттис.

Дуоскаба бастаатылар: Е. Леонтьев, В. Попов, И. Елисеев, иккис дуоскаба Н. Колосов, А. Бурнашев, И. Васильев, үһүс дуоскаба Р. Егорова, үөрэнээччи А. Егорова, О. Соловьева, төрдүс дуоскаба (100 харахтаах) Н. Башев, Г. Местников, үөрэнээччи Коля Петров, бэһис дуоскаба М. Васильева, А. Беляева, Г. Иванова.

Бу күрэхтэһингэ 45 дуобатчыт кытыыбыттан 26 киһи бэйэлэрин разрядтарын бигэргэттилэр. Анатолий Бурнашев (Хамаандата), Николай Башев (Нам), Коля Петров (Хатырык), Марина Васильева (Модут) кандидатский баллы суруннулар. Үөдэй хамаандатын капитана Иван Охлопков, Хатырык үөрэнээччигэ Лида Захарова бастакы разрядка биридин балланылар, быйланы биридинтэ толоруохтарына наада. Үөдэйтэн учуу-

ДУОБАТ Намнар холкудук бастаатылар

тал М. С. Новгородова, үөрэнээччи Дима Гаврильев уонна Г.УЗ-2 үөрэнээччигэ Саргы Винокурова иккис разрядтанылар.

Ово спортивной оскуолата тренер Иван Леонтьев) быйыл үөрэнээччилэр улахан дьону кытта оонньоочунарын системалаахтык тэрийдэ. Ол улахан туһалааба тутта көстөр. Вася Прокопьев, Алина Егорова (иккис Нам), Коля Петров, Лида Захарова (Хатырык) курдук бастакы разряд таһымына оонньоур оворор үүнүлэр. Үөдэй үөрэнээччигэ Дима Гаврильев, Хатырыктан Ира Петрова, Хамаандаттан Олег Охлопков о. д. а. сотору үһүс кыахтаахтары кездөрөллөр. Ол гынан баран үп-харчы бериллэбиттэн бу оворорбут республика күрэхтэһинлэригэр кыһаан кытыыбаттар. Улууэ үөрэхтэһингэ управлениета көмөлөһүүн наада. Тоҕо эрэ атын улуустар үөрэнээччилэргэ үөрэнээччилэр республикатаабы күрэхтэһинлэри кытыыпкэ кытыллар. Ити биһигэ да кыалдыан сөп.

Суол-нис алдынан, сыры бобулаан муус устарга буолуохтаах эр дьон, дьахталлар международнай дуобакка чемпионаттара сыл иккис апарыгар көһөрүлүннэ. Юбилейнай комиссия былаанынан ым ыйыгар грассмейстер Александр Азаров бириһингэр классификационнай турнир, Кыһыы күнүн көрөө ветераннар чемпионаттара буолуохтаахтар. Онтон атын күрэхтэһинлэр сыл иккис апарыгар ытыллаллар.

В. ЕРЕМЕЕВ.

Тириини тагастааһын

Сон (сабыннах) буолуу тириилээх, түүлээх лаах, 100-тэн тахса уруккылары өлөрүү булчуттарга уонна дьэз кыһылы лаах, бараан, коза, ыт, итээччилэргэ үксүгэр маһыаха майгыныыр проблемалары үөскэтэр: тириини ханна гынаахха. уо. д. а. тириини имиттерилээххэ, тиктэриэххэ?

Былыргы кэмнэргэ манник болпууостар күөрэйбэт этилэр, тоҕо диэтэххэ, биһиги эһэлэрбит кыһалар кыһалар сата-тэллэр. Биллээх тагастылар уонна бөҕө-таба, уһундук туһалыыр ичигэс тагаһы тигэллэр. Билигин кэмгэ өбүгэлэрбит кистэлэннэрэ адыһын умнуллубутун кэриэтэ.

Ол эрээри кыра-кыра лаан урукку ремесло үөдүйүн эрэр. Б. И. Банин соторутаабыта тахсыбыт «Шубно-меховой промысел» диир кинигэтэ маһыаха аналлаах.

Кинигэ 340 страницалар урууларын иллюстрацияларга уонна дьэз кыһылы лаах, бараан, коза, ыт, итээччилэргэ үксүгэр маһыаха майгыныыр проблемалары үөскэтэр: тириини ханна гынаахха. уо. д. а. тириини имиттерилээххэ, тиктэриэххэ? Б. И. Банин «Шубно-меховой промысел» кинигэтин итэриэтиригэр почтанан ылаахтары сөп. Кинигэ сыаната 25 тыһ. солк., итиннээх почтовой ороскуот эбиллэр. Сайаапкаларытын манник аадырыска ытыг: 394077, г. Воронеж, ул. Генерала Люзиков, 2, редакция газеты «Колесо». Тел. (0732) 13-59-67.

УБАСТАБЫЛЛААХ ААБААЧЧЫЛАР!

Бу күннэргэ «Якутия» хаһыакка ытыллар чэпчэттилээх сурутуу муус устар 30 күнүнэн түмүктэнэр. Улууэка сибээс отделениетыгар эһиги 6 ыйга сурутууу 150000 солк., оттон 3 ыйга — 75000 солк. сурутуоххутун сөп.

Тиэтэин! Чэпчэттилээх сурутуу түмүктэнэр диэри абыһах күн хаалла.

«Энсиэли» — Нам улуунун хаһыата; 678040, Саха Республика, Нам с., Октябрьскай ул. 1. Учредителлэр: Нам улуунун дьаһалтата, «Саха-полиграфиздат» национальная компания. С. Р. бэчээт уонна маассабыл информация көгүлүн көмүскүүр региональной инспекциятын регистрацияламмыт № Я 0085.

Нам улуунун типографията: 678040, Нам с., Ленскэй ул., 85. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэч. лис. Нэһилээбэ үстэ тахсар. Индексэ 54889. Тираһа 2123. Бэчээттэннэ 28.04.97 с. Сакааһын №-рэ 47.

Реклама • Биллэриилэр • Реклама

1997 сыл ым ыйын 4 күнүгэр 1 №-дээх Нам орто оскуолатын 120 сылыгар аналлаах телемарафон ытыллар. Ытыллар сирдэрэ: Намнаабы телестудия уонна орто оскуола. Үүрүмэти: 11 ч. 00 м. — 17 ч. 00 м.

Марафон сыала: — Юбилейи көрөө оскуолаба ытыллар үлэрин кытта билиһиннэрини, общественность түмсүүтүн көбүлээһини, материальной көмө оңоруу. Марафонга активнай кытыыны ыларгытыгар ыгырабыт.

В соответствии с Законами РФ «О занятости населения в РФ» от 20 апреля 1996 года №36-ФЗ, «Об основах налоговой системы в РФ», Закона РС (Я) «О налоговой политике в РС (Я)» и другими нормативными документами всем плательщикам взносов в Государственный Фонд занятости населения, перечисленные ниже, необходимо в срок до 15 мая 1997 года подойти в Намский Центр труда и занятости для регистрации:

- предприятия, организации и учреждения независимо от форм собственности и организационно-правовых форм деятельности, компании, фирмы, любые другие организации, которые осуществляют предпринимательскую или иную деятельность; — крестьянские (фермерские) хозяйства; — граждане, занимающиеся индивидуальной трудовой деятельностью, осуществляющие свою деятельность без образования юридического лица; — физические лица, использующие труд наемных работников в личном хозяйстве; — граждане, использующие труд наемных работников в личном хозяйстве; — частные детективы, частные нотариусы, частные охранники.

Необходимые документы для регистрации: — свидетельство о государственной регистрации (заверенная копия); — письмо органа статистики о присвоении кодов по ОКОН и классификационных признаков (заверенная копия); — зарегистрированные в установленном порядке учредительные документы; — справка с налоговой инспекции о постановке на учет.

Гражданам: — паспорт; — свидетельство о государственной регистрации (удостоверение предпринимателя, осуществляющего свою деятельность без образования юридического лица); — лицензия (занимающимся частной практикой); — договор о найме физических лиц на работу в личном хозяйстве; — справка с налоговой инспекции о постановке на учет. В случае перерегистрации в срок к нарушителям будет применяться меры в соответствии с законодательством РФ и РС (Я).

Намский центр труда и занятости.

Кытайга уонна Кореяга оҕоһуллубут кыраһыыһынан уонна гаһыан умайар свитильниктар сьрдьгы биэрэр элементэрэ радиоактивнай киртийиһилээхтэринэн сибээстээн, атымыласпыт дьонго улууэ дьаһалтатын дьэһтин 100 №-дээх кабинеттэргэ абалан туттараргытыгар сүбэ-диһит.

Санэпиднадзор.

Срочно продаю брус 18х18. С. Аппаны, ул. Винокурова 9, тел.: 23-122.

Продаю пленку парниковоую 100 мк, двойная, ширина — 1,5 м. Цена договорная. Обращаться по тел.: 21-189.

Таптыыр кэргэним, оҕом, убайым, кутуөппүт ГУЛЯЕВ Николай Николаевич элэр сааһыгар соһумардык өлбүтүнэн бокуоньук аймахтарыгар, до-вогторугар, билэр дьону-гар иһитиннэрэбит. Кэргэнэ, ийэтэ, быраата Тарбаховтар, Корякиннар Даниловтар, Соловьевтар.

Олохтоох дьаһалта, нэһилээк ветераннарын сэбиэтэ Маймаа олохтообо, үлэ, тыыл ветерана, Чурапчы көһүүтүн кытыылааба

СОТНИКОВА Вера Николаевна өлбүтүнэн өбөлоругар, аймахтарыгар, билэр дьонугар кутурбаннарын тиэрдэллэр.

Күндүтүк санаһар ыал-оһыгыгар Аграфена Афанасьевна Полищиковаба, бары аймахтарыгар, таптыыр уола АНДРЕИ соһумардык өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Винокуровтар, Петровтар, Винокуровтар.

Хамаандата нэһилиэгин бааһынай хаһаайыстыбаларын партнерствота ПОЛИЩИКОВ Андрей Семенович элэр сааһыгар күн сириттэн соһумардык, барбытынан ийэтигэр, биригэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириг кутурбанын биллэрэр.

Улууэ дьаһалтата уонна улууэ муньаба тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай инженерэ

ПОЛИЩИКОВ Андрей Семенович элэр сааһыгар, эмискэ ыалдыан өлбүтүнэн, дьэз кэргэнигэр уонна аймахтарыгар дириг кутурбанын биллэрэр.

Нам улуунун тыатын хаһаайыстыбатын управлениета, агропромышленнай комплекс үлэһиттэрин профсоюзун улууэ-таабы комитетта Нам улуунун тыатын хаһаайыстыбатын управлениетын кыл. инженер-механига

ПОЛИЩИКОВ Андрей Семенович соһумардык ыарахан ыарыттан биһиги көккэбиттэн өлөн туораабытынан кини ийэтигэр, биригэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар, табаарыстарыгар дириг кутурбаннарын тиэрдэллэр.